

**ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного та муніципального
управління Класичного приватного університету»**

ПОЛІТОЛОГІЯ

ПРОГРАМА

**нормативної навчальної дисципліни
підготовки молодших спеціалістів
галузь знань – 08 – Право,
спеціальність – 081 – Право**

(Шифр за ОПП – ВСГЕ – 6)

Кіровоград

2016 рік

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Невід'ємною частиною людської життєдіяльності, через яку реалізується загальнонаціональні, групові та індивідуальні інтереси є політика. Можливо саме тому політична освіта в наші дні стає однією з пріоритетних. Причому, значно змінилася її орієнтація. Якщо в середині 20-го століття головним її завданням було поширення серед громадян політичних знань, формування у них готовності служити державі та її законам, то в сучасних концепціях політичної освіти вагоме місце займає прагматична особистісна орієнтація політосвіти, яка ставить за мету навчити громадян вирішувати свої життєві проблеми в цивілізованому співробітництві з іншими людьми, іти на компроміси для відносно безболісного врегулювання усіляких конфліктів.

Значима роль у формуванні сучасного політичного мислення і політичної культури, активної громадської позиції молодого спеціаліста-правознавця належить політології.

Мета дисципліни передбачає в систематизованому вигляді розглянути процес становлення політології як науки, основні сучасні політичні доктрини і теорії, а також актуальні питання теоретичної і прикладної політології.

Завдання навчальної дисципліни - розглянути предмет і методологію політології, сутність політики як соціального явища, її основні концепції, структуру та функції, основні етапи розвитку світової та вітчизняної політичної думки, поняття, основні риси та структуру політичної влади, політичну систему суспільства, сутність держави та її роль в політичних процесах, політичні партії та партійні системи. Політичні режими та їх різновиди, взаємовідносини людини з політикою, політична еліта та політичне лідерство, політичне життя суспільства, політична свідомість та політична культура. Основні ідейно-політичні концепції сучасності, політичне управління та його соціотехніка, міжнародні відносини і світовий політичний процес.

Поряд з цим на протязі семестру викладач надає індивідуальні та групові консультації. Вивчення політології закінчується контрольним заходом – семестровим екзаменом.

До студентів ставляться такі вимоги.

Вони повинні **знати:**

- сутність політологічних категорій, політичних явищ і процесів;
- методи вивчення політичних явищ і процесів;
- основні етапи розвитку світової та вітчизняної політичної думки;
- структуру та функції політичної системи;
- взаємовідносини людини і політики;
- основні ідейно-політичні концепції сучасності;
- систему політичного управління та його соціотехніку;

Вони **повинні вміти:**

- характеризувати політичні партії та партійні системи;
- аналізувати політичне життя суспільства;
- класифікувати політику, владу, держави, політичні режими;
- характеризувати політичну свідомість та політичну культуру;
- аналізувати міжнародні відносини і світовий політичний процес.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Форма навчання: денна

№ з/п	Назва теми	Години			
		Всього	Лекції	Практ.	С/р
1	Політологія як система знань про політику. Становлення політології як науки і навчальної дисципліни	12	1	2	12
2	Історія зарубіжної і вітчизняної політичної думки	20	2	6	12
3	Політична влада і політична система	12	1	4	12
4	Держава в політичній системі суспільства. Політичні режими	14	2	4	12
5	Політичні партії і партійні системи. Політична культура	14	2	2	12
	Разом	108	32	16	60

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Політологія як система знань про політику. Становлення політології як науки і навчальної дисципліни

Підходи до визначення предмету політології. Суб'єкт-об'єкт теоретико-політологічного пізнання. Сутність, форми та основні парадигми, тенденції розвитку і функціонування політології, її місце та роль в житті суспільства. Місце та специфіка політології в системі гуманітарних наук: взаємозв'язок та взаємозалежність. Відносно самостійний, комплексний, інтегративний та загально-цивілізаційний характер політології. Структура курсу політології та його основні завдання.

Різноманітність підходів до розуміння та визначення політичної науки, її сутність та структура. Політологія як наука про політику. Складові політичної науки: історія політичних вчень, теорія політики, політична філософія, вчення про політичні інститути та процеси, теорія міжнародної політики, політична історія, політична соціологія, політична психологія, політична географія, політична антропологія. Їх сутність та специфіка. Система категорій політології. Методи політології. Основні підходи до визначення загального методу політології. Міждисциплінарні методи: діалектичний, системний, синергетичний, логічний, порівняльний, біхевіористичний тощо. Принципи політології: фундаментальність, єдність логічного та історичного, національного та загальнолюдського, суспільного та особистого, теорії та практики. Функції політології: теоретико-методологічна, світоглядна, прогностична, прикладна. Закони та закономірності розвитку політичної науки: основні, специфічні та одиничні.

Зміст і структура політичної сфери суспільства. Сутність і основні визначення політики. Місце і роль політики в суспільстві, її види та детермінанти. Політика як теоретичне знання. Взаємозв'язок політики з іншими формами суспільної свідомості (філософією, мораллю, релігією, наукою). Політика як форма діяльності із реалізації інтересів та потреб суб'єктів політики. Межі розширення політики. Політична діяльність — загальна структура, форми, методи, основні етапи та різновиди. Суб'єкти і об'єкти політики. Поняття «суб'єкт» та «об'єкт» політики. Особа як первинний суб'єкт і об'єкт політики. Права людини — центральне питання політичної науки. Типологія прав людини та проблема їх реалізації в сучасному світі. Обов'язки та відповідальність громадян, гарантія їх прав. Права людини як критерій гуманізму політики. Соціальні групи як основні суб'єкти і об'єкти політики (верства, клас, етнос, нація). Соціальна структурованість як фактор політичного життя. Сутність і політична значимість поняття «середній клас». Класи і стани України в контексті її політичної історії. Соціальна орієнтація українського суспільства. Особові групові та корпоративні інтереси у політичному житті. Механізм впливу соціальних спільнот на політику в умовах незалежного розвитку України. Політичне життя сучасного українського суспільства. Політика й сучасний розвиток українського суспільства.

Тема 2. Історія зарубіжної та вітчизняної політичної думки.

Політичні вчення стародавніх цивілізацій Сходу і Заходу. Середньовіччя і Відродження

Політична думка Стародавнього Сходу (Мо Цзи, Конфуцій, Брахмані, Ману, буддизму, ісламу). Давньогрецькі політичні доктрини (Сократ, Платон, Аристотель). Політична думка Середньовіччя. (Тертуліан, І. Златоуст, Ф. Аквінський). Мислителі доби Реформації про суспільство, правову державу, їхню гуманістичну, антропоцентричну та натуралістичну орієнтацію. Боротьба гуманізму, раціоналізму з середньовічною схоластиком. Загальна характеристика основних політичних доктрин епохи Відродження про взаємозв'язок устрою держави і природи людини, її психології, пристрастей. Н. Макіавеллі про політику держави, влади, спосіб її реалізації та закономірності політичного життя і норм християнської моралі. Теорія природного і волеустановленого права. Політико-правові аспекти свободи і справедливості в політичних доктринах Т. Гоббса та Дж. Локка. Просвітництво: політико-правова доктрина Ш. Монтеск'є. Ж.-Ж. Руссо і його концепція про «суспільний договір». Утопічно-комуністичні доктрини. Основні положення політичної думки представників німецької класичної філософії.

Політичні ідеї мислителів епохи Нового часу.

Новітня доба: раціоналізм як основа соціально-політичного мислення. Основні течії: традиціоналізм і консерватизм (Е. Бьорк, Н. Бональд); політичний лібералізм (Б. Констан, І. Бентам); позитивізм (О. Конт); корпоративізм (Сен-Сімон, Ш. Фур'є. Р. Оуен); анархізм (М. Штірнер, П. Прудон, М. Бакунін); анархо-синдикалізм (Ж. Сорель, Т. Лагар); марксизм, ленінізм (К. Маркс, Ф. Енгельс, В. Ленін); доктрини солідаризму (Е. Дюркгейм); елітаризм (Г. Моска, В. Парето, Р. Міхельс); неолібералізм (М. Орлі, Ж. Ренар); технократизм (Т. Веблен, А. Берлі, Г. Мінс); бюрократизм (М. Вебер); російський лібералізм (Б.Н. Чичерін, М. М. Ковалевський. П.І. Новгородов, В.С. Соловйов); слов'янофільство.

Плюралізм західноєвропейської політичної думки ХІХ - поч. ХХ століття.

Загальна характеристика західної політології: головні школи та напрями розвитку. «Нова» західна політологія: біхевіоризм, інструменталізм, структуралізм, функціоналізм, нормативізм, геополітика. Основні напрями розвитку політичної науки у США: управлінська «здатність» у функціонуванні політичної системи (К. Дойч); дослідження політичних рішень, способів добору і причин зміни політичних еліт, політичної культури (Г. Алмонд, М. Вебер, Р. Пай, Д. Девайн); аналіз інститутів демократії. її ефективності (Р. Даль, С. Ліпсет). Особливості розвитку політичної науки в Західній Європі. Структурно-функціональний аналіз політики (Р. Джоунс): теорія політичних систем (Р. Роуз, М. Девіс, Х. Байсман). вивчення поведінки виборців (Ж. Шарло, Ф. Гегель, Ж. Ганте); дослідження політичних партій (М. Дюверже, Ж. Шарло); нормативістська політологія: позитивістсько-біхевіористична емпірична

соціологія: «практико-критична наука про соціально-політичну владу» (Т. Адорно, Р. Дарендорф, Ф. Нойманн, В. Хейніс, О. Штаммер, Р. Шрайдер).

Суспільно політичні доктрини сучасного світу. Методологія аналізу політичних доктрин й ідеологій. Сутність, структура та функції політичної ідеології. Рівні функціонування політичної ідеології. Джерела ідеологічних течій. Ідеологія і наука. Ідеологічні течії у сучасному світі: лібералізм, консерватизм, соціал-демократизм, фашизм, комунізм, радикалізм, політичний екстремізм тощо. Криза марксистської ідеології, політики і практики. Націоналізм у світовій та вітчизняній практиці. Націоналізм як одна із підвалин самовираження народу, знаряддя політичної боротьби за право на вільне існування. Сутність, типологія, форми та методи прояву націоналізму.

Становлення і розвиток політичної думки в Україні.

Ранні форми держави та зародження й розвиток політичних думок у стародавніх русичів-українців. «Слова», «повчання», «проповіді» як першоджерела про політичну думку в Київській Русі. Князь, віче та особа в політичній думці мислителів княжої доби. Прийняття християнства і формування державної ідеології.

Сутність просвітництва в Росії та в Україні. Формування політичних ідей в умовах українського національного Відродження. Роль братських шкіл Острозької та Києво-Могилянської академії у суспільно-політичному житті. Українська політична думка періоду козацько-гетьманської доби. Ідеї волі і демократії в політичному житті козацтва. Державотворча діяльність Б. Хмельницького. Політичний зміст та історична оцінка українсько-московської угоди 1654 р. Проблема незалежності та автономії в політичній думці періоду гетьманської держави. Обґрунтування І. Мазепою та П. Орликом концепції незалежної самостійної української держави.

Національна державність у політичній думці України XVIII — XIX ст. Ліберально-демократичні, радикально-національні та народницькі течії українофільства: українська ідея, народ, нація, держава у поглядах М. Костомарова, М. Гулака, В. Білозерського, Т. Шевченко про шляхи відродження України. Пошуки шляхів розв'язання національної проблеми: В. Антонович, М. Драгоманов, І. Франко, Л. Українка, В. Липинський, Д. Донцов, М. Міхновський, С. Дністрянський, С. Рудницький, М. Сціборський. Роль М. Грушевського у формуванні національного державного будівництва. Національна державність — стрижнева проблема української політичної думки в 20—30-х роках XX ст. Антирадянські та антиімперські засади українського руху опору.

Проблеми формування новітньої української політичної думки. Д. Чижевський, Ю. Охримович, І. Мірчук, І. Лисяк-Рудницький. Українська національна ідея та етапи її формування. Державотворча думка України кінця XX — початку XXI ст.

Політична ідеологія в житті сучасної України. Зародження і розвиток лібералізму в Україні. Місце і роль консервативної ідеології в українському

суспільстві. Особливості виникнення і розвитку комуністичного руху в Україні. Український націонал-комунізм. Соціал-демократизм в теорії і практиці політичного життя українського суспільства. Активізація клерикальної ідеології в Україні.

Націоналізм, імпершовінізм та інтернаціоналізм у сучасному політичному житті українського суспільства.

Тема 3. Політична влада і політична система суспільства

Влада як суспільне явище. Поняття і суть влади, основні концепції влади. Народ — джерело і носій влади. Суперечність відносин панування і підкорення. Соціальне призначення влади. Основні види влади: політична, економічна, духовна, сімейна. Функції політичної влади.

Влада як інституціолізована форма суспільної могутності. Характеристики політичної влади. М.Вебер про три типи влади. Проблема забезпечення легітимності влади. Принцип розподілу влади та її історичні форми. Концептуальні моделі організації влади у сучасному суспільстві (теорія політичної модернізації, меритократії, світового уряду). Функціонування політичної влади. Проблема ефективності політичної влади.

Влада і владні відносини в сучасному українському суспільстві.

Поняття «політична система суспільства». Політична система як механізм формування і функціонування влади в суспільстві, чинник стабілізації і розвитку політичного життя.

Основні елементи політичної системи, її інституційна, інформаційно-комунікаційна і нормативно-регулятивна підсистеми. Місце і роль у політичній системі держави, політичних партій, ЗМІ, політичних асоціацій і об'єднань, різних політичних суб'єктів та їхні взаємовідносини.

Функції політичної системи: визначення цілей, завдань, програми діяльності суспільства, мобілізація ресурсів на досягнення поставлених цілей, інтеграція всіх елементів суспільства.

Типологія політичних систем: тоталітарні, авторитарні, демократичні.

Особливості політичної системи України в історичній ретроспективі. Політична система сучасної України у світлі нової Конституції України.

Тема 4. Держава в політичній системі суспільства. Політичні режими

Походження і сутність держави. Позакласовий, класовий та загальноцивілізаційний підходи до аналізу сутності, походження і призначення держави. Основні ознаки і функції держави. Історичний розвиток української держави. Форми правління та державного устрою.

Державні інститути та органи. Класифікація органів державної влади. Проблема етатизації та деетатизації суспільного життя. Процеси державотворення в Україні в умовах посткомунізму. Конституція України про основні засади державності.

Поняття політичного режиму: його сутність та основні компоненти. Основні типи політичних режимів сучасності: тоталітарні, авторитарні, демократичні. Динаміка політичних режимів.

Характеристика демократичного режиму. Плюралізм як основа досягнення демократичних цінностей (свободи, рівності, справедливості). Основні риси політичного режиму в Україні на сучасному етапі.

Недемократичні політичні режими. Авторитарні або диктаторські режими. Особиста і «класова» диктатура. Зміст понять «диктатура», «тиранія», «деспотія». Тоталітаризм та його ознаки. Конкретно-історичні форми тоталітаризму: комунізм, фашизм, нацизм. Фактори, що сприяють формуванню тоталітаризму в сучасних умовах.

Трансформація політичних режимів у посткомуністичних суспільствах. Стадії посткомуністичних перетворень. Метаморфози посткомуністичної влади.

Форми правління і форми державного територіального устрою. Основні форми правління: монархія (абсолютна, конституційна, парламентська) і республіка (парламентська, президентська і змішана): їх сутність та специфіка різновидів. Особливості основних форм територіального устрою: унітарна держава, федерація і конфедерація.

Парламент і парламентаризм. Структура парламентів. Функції парламентів (правотворча, законодавча, контрольна, установча, забезпечення гласності, легітимації). Повноваження парламентів. Законодавчий процес у парламентах. Статус депутатів. Взаємодія парламенту з іншими органами влади. Парламентаризм в Україні.

Інститут президентства. Сучасні моделі президентства. Повноваження президента. Відмінні ознаки президентської системи влади від парламентської. Система президентських виборів. Взаємовідносини президента з партіями, держапаратом та парламентом. Структура президентської влади в Україні.

Тема 5. Політичні партії і партійні системи. Політична культура

Громадсько-політичні об'єднання в політичній системі суспільства. Політичні партії в структурі громадсько-політичних об'єднань. Базові характеристики сучасних політичних партій та їх типологія. Структура сучасних політичних партій та їх основні функції.

Партійні системи та їх характеристика. Поняття «партійна система». Типи партійних систем. Фактори формування партійних систем. Взаємозв'язок партійних і виборчих систем. Партійна система як фактор вибору виборчої системи.

Політичні партії в Україні та їх основні типи. Виникнення політичних партій в Україні. Дисидентський рух і його роль у національно-визвольній боротьбі, політизації і партизації суспільного життя в Україні. Становлення політичного плюралізму та формування багатопартійності в умовах незалежності України. Конституція України про роль політичних партій в житті суспільства. Класифікація сучасних політичних партій України та перспективи їх розвитку. Особливості формування партійної системи в Україні.

Сутність, структура і функції політичної культури. Визначення та структура політичної культури. Політологічні концепції політичної культури.

Концепція громадянської культури. Місце і роль політичної культури в загальній системі культури і в політичному житті суспільства. Типи політичних культур. Характерні ознаки політичної культури сучасного політичного суспільства та проблеми його формування.

Політична свідомість як відображення ідейного життя суспільства. Визначення та структура політичної свідомості. Буденна і теоретична свідомість. Складові елементи теоретичної політичної свідомості. Типи політичної свідомості. Форми прояву політичної свідомості. Місце міфів, стереотипів та громадської думки в структурі політичної свідомості. Чинники формування політичної свідомості. Політична свідомість як фактор політичної поведінки. Політична ідеологія.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

1. Охарактеризуйте політику як суспільне явище. Визначте суб'єкти, структуру і функції політики.
2. Визначте та охарактеризуйте місце політології в системі наук про суспільство.
3. Визначте поняття та охарактеризуйте об'єкт, предмет і структуру політології.
4. Визначте та охарактеризуйте основні категорії, методи і функції політології.
5. Розкрийте сутність політичних ідей в країнах Стародавнього Сходу. Розкрийте ідеологію конфуціанства.
6. Розкрийте сутність політичних вчень в Стародавній Греції. Охарактеризуйте політичні погляди Платона та Аристотель.
7. Розкрийте сутність політичної думки у Стародавньому Римі.
8. Охарактеризуйте західноєвропейську політичну думку у Середньовіччя (Августин Блаженний, Фома Аквінський, Марсильє Падуанський).
9. Охарактеризуйте політичні вчення епохи Відродження. Нікколо Макіавеллі. Макіавелізм.
10. Охарактеризуйте політичні ідеї утопічного соціалізму (Т.Мор, Т.Кампанелла). Критично-утопічний соціалізм.
11. Охарактеризуйте епоху просвітництва. Вчення Шарля Монтеск'є про державу і право.
12. Визначте та охарактеризуйте ранньобуржуазні ліберальні концепції політики. Поясніть проблеми держави та права в поглядах Т.Гоббса і Дж.Локка.
13. Дайте розгорнуту характеристику філософсько-правових концепцій політики в німецькій класичній філософії. (І.Кант, Г.Гегель.)
14. Визначте поняття лібералізму і неолібералізму. Зробіть характеристику кожного поняття.
15. Визначте поняття консерватизму і неоконсерватизму. Зробіть характеристику кожного поняття.

16. Визначте поняття соціалізму і соціал-демократизму: охарактеризуйте з точки зору теорії і практики.
17. Розкрийте сутність Марксистської концепції політики. Ленінізм.
18. Охарактеризуйте ідейні засади політичного екстремізму (анархізм, фашизм, троцькізм).
19. Охарактеризуйте політичні знання у Київській Русі. Писемні пам'ятки і джерела.
20. Розкрийте сутність Української політичної думки литовсько-польської і козацько-гетьманської доби (XVI-XVIII століття).
21. Розкрийте суть політичної думки України в XIX столітті.
22. Охарактеризуйте сутність, види і функції влади. Поясніть поняття: Політична влада. Концепції влади.
23. Охарактеризуйте ресурси й легітимність політичної влади.
24. Розкрийте поняття політичного режиму, визначте його сутність та типологію.
25. Охарактеризуйте поняття «політичний процес», визначте його структуру і характер. Розкрийте класифікацію політичних процесів.
26. Особа як суб'єкт політики. Політична поведінка і участь в політиці. Основні форми політичної участі.
27. Визначте поняття політична соціалізація: поясніть сутність, етапи соціалізації.
28. Сутність, структура і функції політичної системи. Типи політичних систем. Розгорнута характеристика.
29. Охарактеризуйте сучасні теорії політичної системи. Концепція політичної системи Д.Істона.
30. Охарактеризуйте особливості політичної системи сучасної України.
31. Охарактеризуйте сутність, ознаки та функції держави. Теорії походження держави.
32. Охарактеризуйте форми державного правління та державного устрою. Вищі органи сучасної держави і поділ державної влади.
33. Визначте поняття «Громадянське суспільство», його сутність, основні риси.
34. Правова держава: визначення, сутність, основні ознаки.
35. Поясніть процес становлення і розвиток правової держави і громадянського суспільства в Україні.
36. Сутність, генеза і функції політичних партій, їх типологія.
37. Охарактеризуйте партійні системи. Типологія партійних систем.
38. Політичні партії в Україні. Становлення багатопартійності.(Загальна характеристика.)
39. Поняття "суспільно-політичний рух". Основні тенденції і типи сучасних суспільно-політичних рухів.
40. Поняття демократії, її зміст та ознаки. Типи і форми демократії. Демократичні принципи і демократичні процедури.
41. Особливості становлення і розвитку демократії в сучасній Україні.
42. Етнонаціональні спільноти як об'єкти і суб'єкти політики.

43. Нація як історична спільність людей. Теорії походження нації. Особливості формування української нації.
44. Національний суверенітет і політичне самовизначення націй.
45. Етнополітика та її місце в гармонізації етнонаціональних відносин.
46. Сутність, типології і функції політичної еліти. Теорії еліти Г.Моска, В.Парето, Р.Міхельса. Шляхи формування політичних еліт.
47. Сутність, витоки і функції політичного лідерства. Типологія та механізми формування політичного лідерства.
48. Політична свідомість: поняття, структура, функції.
49. Політична ідеологія: поняття, структура і функції.
50. Політична культура: поняття, зміст і функції. Типологія політичної культури.
51. Політична свідомість та політична культура сучасного українського суспільства.(Поняття та загальна характеристика.)
52. Вибори та виборчі системи. Основні типи виборчих систем. (Поняття та загальна характеристика)
53. Принципи виборчого права та організація демократичних виборів. (Поняття та загальна характеристика)
54. Поняття маркетингу. Функції і види політичного маркетингу.
55. Політичне рекламування та імідж. (Поняття та загальна характеристика)
56. Поняття, функції і види менеджменту. Політичний менеджмент.
57. Міжнародна і зовнішня політика. Цілі і функції зовнішньої політики.
58. Сутність та особливості розвитку сучасних міжнародних відносин.
59. Україна в системі міжнародних політичних відносин (Україна - СНД, Україна - Європа, Україна - США).
60. Глобальні проблеми сучасності: політичні аспекти.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Оцінювання знань студентів відбувається на підставі наступних критеріїв:

1) Правильність відповідей (правильне, достатньо глибоке викладення теоретичних понять курсу).

2) Рівень усвідомлення матеріалу курсу і самостійність суджень.

3) Новизна навчальної інформації, рівень використання наукових (теоретичних знань) і правових норм.

5) Вміння користуватися засвоєними теоретичними положеннями.

Відповідь студента оцінюється і за формою, тобто з точки зору логічності, чіткості, виразності викладу навчального матеріалу.

“ВІДМІННО” ставиться студенту тоді, коли його відповідь бездоганна за змістом, формою, обсягом. Це означає, що студент у повній мірі з програмою засвоїв навчальний матеріал, викладений на лекціях, в підручниках, володіє знаннями, на заліках та семінарських заняттях дає чіткі відповіді на поставлені запитання, а також при рішенні завдань показує знання не лише основної але й додаткової літератури, нормативних джерел наводить власні судження, робить висновки, використовує знання з суміжних, галузевих дисциплін, вміє пов'язати вивчений матеріал з реальною дійсністю і легко використовує його для рішення практичних завдань. Мова студента повинна бути логічно обґрунтована і граматично правильна.

“ДОБРЕ” передбачає також високого рівня знань і вмінь. При цьому відповідь досить повна, логічна, з елементами самостійності, але містить деякі неточності. Можливе слабке знання додаткової літератури, недостатня чіткість у визначенні понять, правових норм, невеликі помилки у мові і стилі викладу.

“ЗАДОВІЛЬНО” передбачає наявність знань лише основного матеріалу; студент відповідає по суті питання і в загальній формі розбирається у матеріалі, але відповідь не повна, нечітка, містить неточності, дає недостатньо правильні формулювання, порушує послідовність викладу матеріалу, відчуває труднощі, застосовуючи знання при рішенні практичних задач.

“НЕЗАДОВІЛЬНО” ставиться, коли студент не знає значної частини матеріалу курсу, допускає суттєві помилки при висвітленні основних питань, при формулюванні понять, на додаткові питання відповідає не по суті, не може провести зв'язок між теоретичним матеріалом і сучасною дійсністю, не може правильно вирішити конкретну задачу, зорієнтуватись в конкретній ситуації, робить велику кількість помилок в усній відповіді.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку

90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
67-74	D	задовільно	
60-66	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

ЛІТЕРАТУРА

1. Арістотель. Політика. —К.: Основи, 2009 рік.
2. Бебик В. М. Базові засади політології: історія, теорія, методологія, практика. — К., 2009 рік.
3. Бокщанин И., Губерский С, Кирилюк Ф. Политическая система стран Западной Европы: Серия 2. Институт президентства V Французской Республики. — К., 2007 рік.
4. Бокщанин К, Губерский С. Политические системы стран Западной Европы: Серия 1. Институт президентства Итальянской Республики. — К., 2007 рік.
5. Вівчарик М., Панченко П., Жмихова В. Українська нація: шлях до самовизначення. — К., 2008 рік.
6. Гаджгіев К. С. Введение в политическую науку. — М., 2007 рік..
7. Дерда Т. В. Політична реклама. — К., 2009 рік.
8. Дюварже М. Политические партии. — М., 2007 рік..
9. Енциклопедія політичної думки. — К., 2008 рік..
10. Етносоціологія: терміни та поняття. Навч. посібник. — К., 2007 рік.
11. Жилюк С. Православна церква в Україні. — К, 2009 рік.
12. Кухта Б. П., Темоухова Н. Г. Політичні еліти і лідерства. — Л., 2009 рік.
13. Картунов О. В. Етноси, нації та етнонаціональна політика // В підр. Політологія // За ред. Ю. І. Кулагіна, В. І. Полуріза. — К., 2008 рік.
14. Кін Д. Громадянське суспільство. Старі образи, нове бачення. — К., 2008 рік.
15. Колодій А. На шляху до громадянського суспільства. — Львів, 2009 рік..
16. Колодний А. Релігієзнавство. — К., 2007 рік.
17. Курас І. Політика і релігія в сучасній Україні. — К., 2007 рік.
18. Лузан А. Релігійні елементи в системі легітимації влади. Нова політика.

2007 рік.

19.Луценко А. Метаморфози української еліти. — К., 2006 рік.

20.Максименко С. Д. Українська еліта. — К., 2009 рік.

21.Огієнко І. Українська церква. — К., 2009 рік.

22.Панепко Ю. Теоретичні основи самоврядування. — Львів. 2009 рік.

23.Платон. Держава. — К., 2000 рік.

24.Політологія в Україні: стан та перспективи розвитку. Наукові доповіді та статті. — К., 2008 рік.

25.Політологія. Навчально-методичний комплекс: Підручник. — Київ: Центр навчальної літератури, 2005. — с. 495-521.

26.Політологія: Історія та методологія / За ред. Ф. М. Кирилюка. — К., 2008 рік.

27.Про політичні партії в Україні. Закон України, прийнятий Верховною Радою України 5 квітня 2001 р. // Голос України. — 2001. — 12 травня.

28.Рамоне И. Геополитика хаоса. — М., 2007 рік.

29.Рудич Ф. М. Політологія. Курс лекцій. — К., 2007 рік.

30.Уроки 11 вересня: проблеми глобальної, регіональної та національної безпеки: Матеріали Круг, столу (Київ, 23 квіт. 2002 р.). — К.: НІПБМ, 2002.

31.Феофанов О. Реклама: новые технологии в России. — СПб. — М — Х. — Мн., 2009 рік.

32.Шляхтун П. Я. Політологія (теорія та історія політичної науки). — К., 2009 рік.

33.Шпорлюк Р. Шляхи формування нації і громадянського суспільства в пострадянських країнах. — К., 2009 рік.

34.Якубовский А. П. Региональная элита. — К., 2010 рік.